Aleg. 224

Sprawozdanie

komisyi dla reformy wyborczej o wniosku posła Romanowicza w sprawie zmiany statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 2. kwietnia postawił poseł Romanowicz wniosek następującej treści:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski do zmiany statutu krajowego i krajowej ordynacyi wyborczej na następujących zasadach:

1. Utworzona będzie kurya powszechnego głosowania na zasadach ustawy z 14. czerwca 1896 Nr. 168 dz. u. p., zmieniającej ordynacyę wyborczą do Rady państwa. Kurya ta wybierać będzie 30 posłów.

2. Liczba posłów z kuryi miast zwiększoną będzie o 5, wybieranych przez 10 miast, które dotąd wybierają z kuryi mniejszej własności.

3. Liczba posłów z gmin wiejskich zwiększoną będzie o 4 tak, ażeby każdy powiat polityczny wybierał jednego posła.

4. Wybory z wszystkich kuryi odbywają się bezpośrednio. Głosowanie w kuryi większej własności, w kuryi miast i Izb handlowych odbywa się zawsze tajnie, w gminach zaś, i w kuryi powszechnego głosowania wolno głosować albo tajnie kartkami albo ustnie.

Wniosek posła Romanowicza i tow. nie zmierza przeto do tego, aby obecnie uchwalił Sejm projekt ustawy zmieniającej krajową ordynacyę wyborczą i statut krajowy w kierunku we wniosku wskazanym, lecz zawiera postulat przekazania tej sprawy Wydziałowi krajowemu. Analogiczny wniosek postawił na posiedzeniu Sejmu z dnia 30. grudnia 1897 poseł Weigel wraz z towarzyszami. Obecny wniosek posła Romanowicza różni się oprócz nieznacznych szczegółów tylko w dwóch ważniejszych punktach od wniosku posła Weigla, a mianowicie 1-o we wniosku dawniejszym był tylko ogólnikowo wyrażony postulat utworzenia V. kuryi powszechnego głosowania,

bez oznaczenia liczby mandatów do Sejmu z tej kuryi, kiedy w obecnym wniosku określono dokładnie tę liczbę na 30 nowo utworzyć się mających mandatów, jednakowoż także bez bliższego oznaczenia utworzyć się mających okręgów wyborczych, 2-o że w ustępie trzecim wniosku p. Romanowicza zawarty jest nowy postulat pomnożenia liczby posłów z gmin wiejskich o 4, tak aby każdy z nowo utworzonych czterech powiatów politycznych w Galicyi wybierał jednego posła.

Wniosek posła Weigla i tow. był w r. 1898 przedmiotem długiej i wyczerpującej dyskusyi sejmowej komisyi dla reformy wyborczej, jak świadczy o tem sprawozdanie tejże komisyi z dnia 10. lutego 1898 l. 762, w którem wszystkie zasady w tymże wniosku wyrażone, zostały bardzo szczegółowo omówione. Nadmienić tylko należy, że już wówczas komisya dla reformy wyborczej, a za nią Sejm w uchwale z dnia 17. lutego 1898 oświadczył się przeciw wprowadzeniu V. kuryi powszechnego głosowania, tudzież zasadniczo przeciw odesłaniu wniosków o zmianę statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej do Wydziału krajowego. W sprawozdaniu tem komisyi dla reformy wyborczej wyraźnie zaznaczono, że nie zaprzeczając bynajmniej prawa Wydziału krajowego przedstawiania Sejmowi wniosków prawodawczych w jakimkolwiek kierunku, komisya dla reformy wyborczej uznała za rzecz niewłaściwą, ażeby „wnioski w sprawach o wybitnie politycznym charakterze, do jakich należy normowanie uprawnienia obywateli przy wyborach, odsyłane były do Wydziału krajowego“, ażeby „sprawa tej doniosłości i podniecająca najróżnorodniejsze aspiracye pozostała przez długi czas, między jedną a drugą sesyą sejmową, kwestya otwarta“ i „ażeby przedłożenia Wydziału krajowego szły ewentualnie w innym kierunku, niż później objawi się wola Sejmu w stanowczej uchwale“.

Uchwałą z dnia 17. lutego 1898 Sejm przeszedł do porządku dziennego nad wnioskiem posła Weigla i tow. Zarazem polecił Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby przedłożył tylko daty statystyczne o liczbie mieszkańców, podatkach bezpośrednio opłacanych etc. w niektórych miastach, w tejże uchwale wymienionych, a to w celu utworzenia w myśl wniosku posła Jabłońskiego z dnia 27 stycznia 1898 pięciu nowych mandatów do Sejmu krajowego z kuryi miejskiej. W roku następnym tj. w roku 1899 uchwałą z dnia 23. marca 1899 zmienił Sejm istotnie statut krajowy i sejmową ordynacyę wyborczą w tym kierunku, że utworzył pięć nowych mandatów poselskich z kuryi miejskiej i przyznał prezesowi Akademii Umiejętności w Krakowie i rektorowi szkoły politechnicznej we Lwowie prawo zasiadania w Sejmie. Uchwała ta sejmowa otrzymała dopiero bezpośrednio przed otwarciem tegorocznej sesyi sejmowej najwyższą sankcyę.

Ponieważ jest to rzeczą niezgodną z tradycyami i powagą ciał ustawodawczych, ażeby w tak ważnej i doniosłej kwestyi jak zmiana statutu krajowego i podstaw ordynacyi wyborczej, Sejm co roku nowe postanowienia i zmiany czynił, ponieważ zwyczaje i przykłady innych ciał reprezentacyjnych i ustawodawczych świadczą, że zmian takich rychło po sobie się nie wprowadza, a reformy zasad ordynacyi wyborczych podejmowane bywają w bardzo długich odstępach czasu; ponieważ dokonana zeszłego roku zmiana natrafiła na wiele trudności i przeszkód a ostatnia ustawa krajowa dotąd nawet w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych nie została jeszcze ogłoszoną, przeto komisya dla reformy nie może wniosku posła Romanowicza Sejmowi do uwzględnienia zalecić.

Punkt 3. wniosku posła Romanowicza, odbiegający od dawniejszego wniosku posła Weigla zawiera postulat, ażeby w każdem z nowo utworzonych czterech starostw utworzyć nowe okręgi wyborcze z kuryi gmin wiejskich sprzeciwia się uchwale sejmowej z dnia 19 stycznia 1898, zamienionej w ustawę krajową z 15. czerwca 1898 dz. u. kr. Nr. 53, w której pestanowiono, że każdy z 74 powiatów politycznych w Galicyi, które istniały przed d. 17. grudnia 1884, tworzy w terytoryalnych swych granicach osobny okręg wyborczy z kuryi gmin wiejskich (§. 5. tejże ustawy).

Pomijając okoliczność, że sejmowa ordynacya wyborcza w Galicyi była tak w czasach rządów centralistycznych obmyślaną, ażeby w porównaniu do sejmowych ordynacyi wyborczych innych krajów i prowincyi monarchii austryackiej dać posłom wybieranym z kuryi gmin wiejskich w Sejmie galicyjskim znacznie większą liczbę mandatów niż gdzieindziej, komisya dla reformy wyborczej oświadcza się co do tego punktu wniosku posła Romanowicza, że jest rzeczą zupełnie niewłaściwą, aby dlatego tworzyć nowe mandaty i nowe okręgi wyborcze, ponieważ rząd uznał za stosowne wprowadzić zmiany terytoryalne w niektórych powiatach i utworzyć kilka nowych c. k. Starostw.

Nakoniec nadmienić wypada, że podczas dyskusyi nad tym przedmiotem w komisyi dla reformy wyborczej wyłoniła się różnica zdań. Posłowie Romanowicz, Rotter, Okuniewski i Bernadzikowski zgłosili jeden wniosek mniejszości co do wszystkich punktów wniosku posła Romanowicza, nadto zaś posłowie Jabłoński, Górka i Bernadzikowski zgłosili drugi wniosek mniejszości co do punktu trzeciego tego wniosku.

Na podstawie niniejszego wywodu komisya dla reformy wyborczej wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Przechodzi się do porządku dziennego nad wnioskiem posła Romanowicza i tow. w sprawie zmiany statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej.

Niniejszem sprawozdaniem załatwione zostają petycye ls. 1501 i 2853.

Przewodniczący:
A. Jędrzejowicz.

Sprawozdawca:
Górski.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.